

Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет

ІСТОРІЯ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Матеріали регіональної науково-практичної
конференції молодих вчених, аспірантів,
здобувачів, магістрантів

Випуск III

Рівне – 2008

УДК.930.1
ББК 63
I - 90

Історія очима молодих дослідників. Збірник наукових праць.
Випуск 3 / Редкол.: В.Шеретюк, Л.Галуха, П.Савчук, Р.Давидюк. –
Рівне: РДГУ, історико-соціологічний факультет, 2008. – 287 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних
проблем української та світової історії, виголошені на регіональній
науковій конференції молодих вчених, аспірантів, здобувачів,
магістрантів 13 грудня 2006 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний
факультет).

Редколегія:

Шеретюк В.М. – голова редколегії, кандидат історичних наук, доцент
Галуха Л.Ю. – заступник голови редколегії, кандидат історичних наук,
доцент
Савчук П.О. – кандидат історичних наук, професор
Давидюк Р.П. – кандидат історичних наук, доцент

Літературне редагування:

Борodinська Л.І. (розділи 1,3)
Кревська Г.А. (розділ 2)
Тимочко І.Б. (розділ 1)

Рецензенти:

Троян С.С. – доктор історичних наук, професор
Жиліюк С.І. – доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою Радою Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 11, від 27.06.2008 р.)

© Історико-соціологічний факультет РДГУ
© Українське історичне товариство при
історико-соціологічному факультеті РДГУ

хто покаже саме місце розстрілу. Справа в тому, що сам пам'ятник загиблим було поставлено не на місці розстрілу, а приблизно 300 м ближче до колишнього цукрового заводу, обабіч дороги. А в зоні розстрілу зараз розташовані людські поля. Влітку 2006 р. ми спробували точно встановити місце розстрілу. В цьому нам допомагав очевидець тих подій Бідюк Володимир Маркович (1924 р.н.). Якщо виявлене місце достовірне, то зараз воно обросло багаторічними травами, а довкола знаходяться людські поля. За розповідями, люди з урожаєм картоплі, капусти, буряку часто викопують кістки людей. Дуже соромно, але за 65 років від тих подій Мізоцька селищна рада не спромоглася бодай обгородити місце розстрілу. Тому, коли приїжджають євреї, їм абстрактно махають рукою в напрямку рову, але не ведуть туди, або вказують на пам'ятник, який вже сьогодні соромно показувати. Ще в 2004 р. він був відносно в нормальному стані. Доріжка до нього була викладена плиткою, а сам був оточений ланцюжком. За два роки „новітні варвари” зуміли зняти стовпчики, ланцюжки та плитку біля пам'ятника, він вже встиг обрости травою. Так що вже нічого не заважає людям прямо тут випасати худобу. Крім того, руйнується сам пам'ятник. Радянське будівництво дає свій слід. Зображення 3 євреїв, виконане з цементу (хоча таке враження, ніби робота виконувалась із піску), покололось, посипалось і частинами повідпадало. Тому зараз деяких частин зображуваних тіл немає.

Багато що в нашому суспільстві перетворилося у формалізм. Такі формалізми згадують один раз на рік, зокрема, на початку травня, а потім забувають. Колись німці знищували пам'ятники, щоб викоринити з пам'яті народу його минуле, адже відомо, що без минулого народ не може творити майбутнього. Війна закінчилась, але навіть зараз, в ХХІ ст., ставлення до пам'ятників не змінилось.

Ми ще не навчилися поважати своє минуле, культуру, звичаї, а отже – поважати себе.

Джерела і література:

1. ДАРО, ф. Р-30, оп. 2, спр. 83, арк. 10-12.
2. Щоденник невідомого члена ОУН, мешканця Дерманя про знищення євреїв Мізоча та повстання в місцевому гетто.
3. ДАРО, ф. Р- 328. оп. 1, спр. 1139. Арк. 44.
4. Наказ районного коменданта м. Мізоча про примусову здачу радіоприймачів, велосипедів, друкарських машинок, а також заборону населенню залишати місце проживання та зостосування окупантами смертної кари.
5. ДАРО, ф. Р-534, оп. 1, спр. 3, арк. 196.
6. Акт Надзвичайної державної комісії зі встановлення й розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників у м Мізоч Рівненської області.
7. Мизоч – Книга Памяти. Под редакцией Опера Бен-Уни. – Тель-Авив, 1961р.

8. Кіндрат К. Зустріч через півстоліття. Як у Мізочі євреїв рятували. // Волинь. 1.06.2000., № 10.
9. Книга Скорботи України: Рівненська область: У 6 т. – Рівне: ППФ „Волинські обереги”, 2003. У шести томах. Т.2: Демидівський, Дубровицький, Здолбунівський райони. – 2003. – 436 с.
10. Ровенщина в роки Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу. 1941-1945: Документи і матеріали/ Редкол.: О.Г.Мартінова (голова) та ін.; Упоряд. Т.М.Павлова, Г. В. Сербіна, Н. Г, Скворцова та ін. – Львів: Каменяр, 1989. – 223 с.
11. Німецько-фашистський режим на Україні. Збірник документів і матеріалів. К., 1993.
12. Гон М. Голокост на Рівненщині (Документи і матеріали). – Дніпропетровськ: Центр „Ткума”; Запоріжжя: Прем'єр, 2004. – 120 с.
13. Тищенко О. Гурби: квітень 1944-го. Видання третє, зі змінами і доповненнями. – Рівне, 2005.
14. Зубанич Ф. Посеред крику біди. Книга-колаж про українських „Праведників народів світу”, – К., „Веселка”, 2004. – С. 171.
15. Сергієнко М. Мізоцька трагедія // Шлях Ілліча. 13. 02. 1986р.
16. Федорчук Ю. Трагедія // Нове життя. 14. 19. 1992р.
17. Бабій С. Зі спогадів колишнього зв'язкового УПА, жителя села Мізоч Івана Бихальця // Нове життя. 13.10.1993р.
18. Розповідь очевидця подій Бідюка Володимира Марковича, 1924р. народження.
19. Русин П. Лише догоряють останки // Червоний прапор. 14.06.1991. № 113 (12430). С. 3.

Писцьо В.,
магістрантка
історико-соціологічного
факультету РДГУ
Науковий керівник:
доц. Давидок Р.П.

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ОСТАРБАЙТЕРІВ У РОКИ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

Друга світова війна внесла значні корективи в життя українців. Внаслідок постійних мобілізацій німецька промисловість відчувала утруднення з робочою силою, тому вже з перших місяців війни німецький фашизм відродив на окупованій території України систему рабсько-кріпосницької праці. На секретній нараді в Берліні 7 листопада 1941 року Г.Герінг (уповноважений із „чотирирічного плану”) поставив завдання використовувати замість мобілізованих у вермахт робітників закордонну робочу силу, головним чином – з Радянського Союзу. 10 січня 1942 року він видав розпорядження про залучення закордонних робітників, в якому підкреслювалося, що

„протягом найближчих місяців використання робочої сили набуває надзвичайно важливого значення”. На основі цього розпорядження Бюро економіки Сходу розпочало конкретні дії [1, 212]. Таким чином, у Німеччині з’явилася нова категорія чужоземних робітників під назвою „остарбайтери”. Німецьке слово „ostarbeiter” означало „робітник зі сходу” [2, 49].

У кінці 1941 - на початку 1942 року було розгорнуто галасливу пропагандистську кампанію, щоб налагодити масовий добровільний виїзд до Німеччини. Жителів міст і сіл закликали взяти участь у будівництві нової Європи та забезпеченні якнайскорішого завершення війни. Німецькі пропагандисти намагалися спокусити людей принадами усіляких благ, котрі начебто чекають їх у Німеччині: високими заробітками, набуттям цінних спеціальностей та кваліфікації, засвоєнням „європейської культури”. У голови обивателів втовмачувалося, що всі, хто поїде працювати до рейху, будуть жити у кращих умовах. Усім, хто зголошувався працювати у Німеччині, було обіцяно, що через півроку вони повернуться додому, гідно винагороджені земельною ділянкою, отримають різні пільги, що їхнім сім’ям буде надано матеріальну компенсацію [3, арк. 3].

Загалом, історики виділяють чотири акції вербування робочої сили для нацистської Німеччини, так звані „програми Фріца Заукеля”, які були проведені у 1942-1944 роках, однак для українського населення це був суцільний, безперервний процес. Наголосимо, що Україна була найбільшим постачальником робочої сили до Німеччини. У червні 1942 року через виснаження резервів робочої сили та загрозу партизанського руху фактично припинили свою роботу вербувальні комісії в північних та центральних районах Росії та Білорусії, зосередивши діяльність лише у вузькій прифронтовій зоні. Із території України продовжував надходити транспорт із цивільними робітниками та військовополоненими.

Початком масового вивезення громадян України на примусові роботи можна вважати 21 березня 1942 року, коли для централізованого управління та використання наявних трудових ресурсів рейху, включаючи чужоземців та військовополонених, було створене спеціалізоване відомство – Імперське бюро для використання робочої сили. Відомство було підпорядковане безпосередньо фюреру. Його очолив генеральний уповноважений – гауляйтер Тюрінгії, обергрупенфюрер СС Фріц Заукель. За обов’язок йому було поставлено „вживати на власний розсуд будь-які заходи щодо забезпечення потреб німецької військової промисловості у робочій силі, як у великому рейху включно з протекторатами і генерал-губернаторством, так і на окупованих територіях” [4, 127-128].

Крім Заукеля, мобілізацією робочої сили з України та інших окупованих регіонів СРСР займалися Герінг, Розенберг (міністр східних окупованих територій), Гімmlер (рейхсфюрер СС) і керівник воєнної економіки Шпеер. Альфред Розенберг 6 березня 1942 року затвердив контрольну цифру вербування остарбайтерів, для рейхскомісаріату „Україна” вона становила 527 тисяч [1, 212-213].

Серед перших остарбайтерів, яких відправили до Німеччини на початку січня 1942 року, переважали добровольці. Це не було дивним, оскільки в Україні панувало безробіття, людям у містах загрожувала смерть від голоду. Однак, уже з весни 1942 року населення втратило усіляке бажання їхати до Німеччини, адже стало відомо про жахливі реальні умови праці. Переконавшись у тому, що на добровільних засадах забезпечити потрібну кількість робочої сили не вдасться, Заукель у травні 1942 року віддає наказ про запровадження насильницької трудової мобілізації в окупованих районах. За рознарядками, складеними в Берліні, ці райони повинні були дати не менше ¼ потреб Німеччини у робочій силі. Для того, щоб реалізувати вказані цифри, рейхскомісар Ерх Кох розпорядився організувати облави по всій Україні. До цього залучалися гебітскомісаріати, окружні, міські та районні управи, жандармерія, охоронні війська, підрозділи СС [5, 113-114].

Кожному місту, містечку, селу, навіть хутору було доведено план відправки людей до рейху. Так, для прикладу, по Острожському району, що включав 52 сільські управи і місто Остріг, кількість визначених на роботу до Німеччини складала 1.586 осіб [6, арк. 3]. Також давалася вказівка, що всім головам сільських управ необхідно додатково визначити одного члена власної родини для відправки у Німеччину, а якщо немає нікого відповідно з власної родини, то визначити одного з найближчих кровних родичів [6, арк. 76].

Контингент людей, який підлягав вивезенню, був досить різноманітним. На початку осені 1942 року нацистські посадовці вимагали доставити до Німеччини 200 тисяч українських жінок віком від 15 до 35 років для роботи у домашньому господарстві. У жовтні 1942 року почалося полювання на нову потенційну робочу силу для відправки до Німеччини – учнів та студентів. Відповідно до розпорядження рейхскомісара Е.Коха в Україні були закриті всі середні школи та вищі навчальні заклади.

Нова масштабна акція вивезення людей відбулася у 1943 році, тепер це стосувалося насамперед працездатних осіб 1923-1925 років народження і розглядалося як обов’язок українців. Німецькі чиновники винайшли зручну форму постачання невольників до

Німеччини – це робітники з неповнолітніми дітьми. Такі працівники були пов'язані турботою про власних дітей, тому не могли нікуди втекти і змушені були робити все, що їм накажуть. Саме у цей час звітна документація фіксувала значне збільшення кількості доставленої робочої сили [7, 56-57].

Характеру масового постачання робочої сили в Німеччину набрала масова „евакуація із зони бойових дій” під час вступу німецької армії [8, 81-82]. Спочатку вивезенню підлягали особи віком від 18 до 45 років, а згодом верхня вікова межа дійшла до 65, а нижня спустилася до 14 років [1, 211-212]. Прямо з ешелонів людей привозили до „дурхганстаборів”, тобто пересильних таборів, які по суті були концентраційними. Тут оstarбайтери відбували карантин, після якого їх відправляли у казарми, де жили ті невільники, яких відбирали для роботи в промисловості чи на будівництві [5, 118].

У Німеччині були створені „ринки збуту робочої сили” („арбайтцамт”), де цілком легально відбувався продаж привезених зі сходу людей підприємцям і бауерам. На кожну людину встановлювалася відповідна ціна: робітник коштував по ціні дешевого пальта, робітниця - як черевики на дерев'яній підшві [9, 217-218].

Усе життя „оstarбайтерів” у неволі було суворо підпорядковане інструкціям та указам нацистського керівництва. Кожному новоприбулому вручалася „Пам'ятка” із правилами поведінки, що складалася з суцільних обмежень: пересування поза табором суворо заборонялося, спілкування з місцевим населенням також не дозволялося. Перебування у лікарні разом з німцями виключалося, діти „оstarбайтерів” не мали права відвідувати німецькі школи [10, 16].

Дещо більше шансів на виживання було у тих, хто працював у господарствах бауерів, власників дрібних підприємств, магазинів. Тут досить часто все залежало від суто людських взаємин і характеру власників. Працювати у бауера довелося і Герасиму Андрійовичу Мельничуку, жителю села Молодаво-2 Дубенського району. Йому, порівняно з іншими, дещо поталанило, оскільки, як він згадує: „...господар і його сім'я ставилися до мене непогано, їв те ж саме, що й вони. Працював в основному, на польових роботах. У неділю мав вільний час, ходив до інших оstarбайтерів, що працювали в інших господарствах, або вони приходили до мене. Хазяїн не забороняв цього – аби тільки ми поводитися пристойно...” [11, 52-56].

„Східним робітникам” німецька влада запровадила спеціальний нагрудний знак – „OST”, який вони обов'язково мали носити. Кожний німець, який виявив „оstarбайтера” без цього знака, був зобов'язаний

віддати його в поліцію, де невільника „провчали”: били, штрафували, саджали у тюрму. Колишні „носії” знаку „OST” розповідали: „Вийдеш з цим тавром і так і жди з-за рогу каменюку в лоба”, „Це відкрита мішень для удару і навіть для кулі” [9, 218].

Умови праці були надзвичайно важкими: робочий день становив 14-16 годин на добу, без вихідних, відпусток, без елементарної охорони праці. Це підтверджують спогади різних людей, зокрема, Єфросинії Іванівни Мордюк, жительки міста Рівного, яка потрапила працювати на завод електроприладів у гальванічний цех. „Робота на заводі була у дві зміни, по дванадцять годин. Умови у „гальванічці” дуже тяжкі. Цілу зміну, взимку і влітку, в гумових чоботах, скрізь кислоти – і у ваннах, і на підлозі. Кислота роз'їдала тіло, її ми вдихали з повітрям, від чого часом паморочилася голова...” [11, 63-67].

Оплата праці взагалі була дискримінаційною, так, на заводі німецькі робітниці отримували 3,5 марки в день, а українки – 2-3 марки на місяць. До того ж, витратити і цей мізер не було де: на всі товари в Німеччині було запроваджено карткову систему, а „оstarбайтерам” карток не видавали [9, 218-219]. Оплата праці примусових робітників у свою чергу обкладалася високим спеціальним податком, який дозволяв заробляти Німеччині на праці рабів величезні гроші.

Утримували примусових робітників в огорожених таборах під охороною, часто без будь-яких елементарних зручностей, суворо обмежували особисту свободу, забороняли задоволення духовних потреб. Харчування оstarбайтерів складалося із півлітра юшки вранці і 300 г хліба на день, від 50 до 75 г маргарину і 25 г м'яса на тиждень, і то не завжди. У результаті, серед оstarбайтерів спостерігався найбільший відсоток травматизму та смертності від інфекційних хвороб і виснаження.

Упродовж війни окремі положення правового статусу „східних робітників” під тиском воєнних, політичних та економічних обставин, скарг і протестів самих робітників дещо змінювалися. Вже 9 квітня 1942 року до розпорядження від 20 лютого 1942 року було внесено деякі зміни, що послаблювали режим утримання „оstarбайтерів”: було збільшено в раціоні норму хліба, дозволено прогулянки за межами табору у певні години (групами, на чолі з німцем), вихід на роботу кількоосібно й навіть індивідуально, відмінено заборону на трудову взаємодію з німецьким населенням, що відкривало шлях до використання „східних робітників” у сільському господарстві. Одночасно значно посилювалися покарання – аж до смертної кари за досить незначні провини.

Відсутніх змін зазнало законодавство стосовно „східних робітників” після поразки німецької армії під Сталінградом. Розпорядженням ГБА (відомства Генерального уповноваженого з використання праці іноземців) від 13 листопада 1943 року було дозволено вихід „остарбайтерів” за межі табору (з дозволу керівництва). Остаточно умови працевикористання „остарбайтерів” були змінені у березні 1944 року, коли у питаннях оплати праці, умовах утримання їх офіційно прирівняли до інших іноземних робітників [12, 8].

Отож, в останні роки війни соціальні умови існування робітників зі Сходу були переглянуті та в деяких пунктах прирівняні до норм західних робітників, але реально це існувало переважно на папері. Найбільш дискримінаційні ознаки „остарбайтерів”: нагрудні знаки, спеціальна система покарання, відрахування із заробітної плати, мінімальний харчовий раціон продовжували існувати.

Рішучі нововведення проводилися нацистським керівництвом тільки безпосередньо в сфері працевикористання, юридичні та політичні передумови використання праці „остарбайтерів” зазнавали несуттєвих змін. Таким чином, „східні робітники”, які становили найчисельнішу групу серед іноземних робітників у рейху, як були із самого початку їх використання найбільш безправними, так і залишилися такими до кінця війни.

Що стосується визначення загальної кількості людей вивезених з України на примусові роботи до Німеччини, то тут існують певні розбіжності: число вивезених коливається від 2 млн. 274 тис. до 2 млн. 400 тис. - 2 млн. 500 тис. осіб [13, 26; 14, 179; 9, 216], зокрема було вивезено майже 50 тисяч волинян [15, 4]. Існують дані і про те, що з Рівненщини за час окупації німцям вдалося вивезти 22 272 осіб [11, 11]. Лише з 20 населених пунктів Дубенського району на роботи до Німеччини примусово вивезли 633 мешканці. Із сіл колишнього Вербського району силоміць було вивезено до Німеччини 1 781 чоловік [16, 54]. З території рейхскомісаріату „Україна” та зони управління військової адміністрації до Німеччини та до „Штраль”(транспортні полки у Польщі) було вивезено близько 2 млн. остарбайтерів [13, 26]. Однак з огляду на суперечливість документальних даних, не можна стверджувати що ці цифри є цілком достовірними.

Таким чином, вивезення робочої сили з України до Німеччини було не одноразовою акцією окупантів, а щоденною методичною роботою, що тривала впродовж трьох років. Розпочавши з агітації добровольців, гітлерівці згодом перейшли до примусової мобілізації

всього працездатного населення. Під кінець свого панування вони вивозили всіх підряд – і старих і малих. Постачання робочої сили для економіки Третього рейху виявилось найбільш масовим і страхітливим заходом окупаційної влади, що торкнувся майже кожної української родини.

Джерела та література

1. Литвин В.М. Україна в Другій світовій війні (1939-1945). – К.: Видавничий дім „Лі-Терра”, 2004. – 464 с.
2. Святун О. Остарбайтери. Примусова праця в Німеччині за часів Третього рейху. Виплата компенсацій // Політика і час. – 2001. – № 4. – С. 49-60.
3. Державний архів Рівненської області (ДАРО), ф. Р-22 (Генеральний штаб в м. Рівне), оп. 1, спр. 22.
4. Довгополий Я. Українці на примусових роботах у Третьому рейху // Всесвіт. – 2001. – № 3-4. – С. 127-129.
5. Забродець О.В. Волинські остарбайтери (1941-1945 рр.) // Волинь у Другій світовій війні: Збірник наукових та публіцистичних статей, присвячений 60-річчю визволення Волинської області від фашистських загарбників / Головний редактор та упорядник М.М. Кучерепа. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2004. – С. 107-126.
6. ДАРО, ф. Р-27 (Районна Управа в Острозі), оп. 1, спр. 5.
7. Пастушенко Т. Остарбайтери - українські примусові робітники нацистської Німеччини // Історія в школах України. - 2004. - № 9-10. - С. 55-58.
8. Коваль М. „Остарбайтери” України – раби Гітлера, ізгої Сталіна // Політика і час. – 1998. – № 9. – С. 74-82.
9. Безсмертя. Книга Пам’яті України. 1941-1945 рр. / Головна редакційна колегія (голова Герасимов І.О., заступники голови Муковський І.Т. і Панченко П.П., відповідальний секретар Вишневецький Р.Г.). – К.: Пошуково-видавниче агентство „Книга пам’яті України”, 2000. – 944 с.
10. Соловійова Т. М. Робітники зі Сходу в роки Другої світової війни: свідчення очевидців // Історія в середніх і вищих навчальних закладах України. – 2005. – № 7. – С.15-17.
11. Остарбайтери: Спогади жителів Рівненщини, вивезених гітлерівцями на каторжні роботи до Німеччини / Голова редколегії І.Дем’янюк. – Рівне: Азалія, 1996. – 119 с.
12. Пастушенко Т. Ідеологія нацизму та правовий статус „остарбайтерів” // Друга світова війна і доля народів України: тези доповідей Другої Всеукраїнської наукової конференції. – К.: Сфера, 2006. – С. 7-9.
13. Шайкан В. Гітлерівська мобілізація робочої сили з території рейхскомісаріату „Україна” і військові зони: питання колаборації // Історія в школі. – 2005. – № 11-12. – С. 26-30.
14. Коваль М.В. Україна у Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – Т. 12. – К.: Видавничий дім „Альтернативи”, 1999.
15. Сторожук С. Заручники Другої світової війни. Доля українських остарбайтерів // Історія України. – 2002. – № 35. – С. 4-6.
16. Савчук П.О. Дубно в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945). Історичний нарис. – Рівне: „Ліста”. – 1999. – 72 с.

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	3
Мирончук М. ЗАХІДНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО.....	3
Прокопчук С. БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 р. У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЛІТОПИСІ XVII-XVIII ст.....	8
Парфенюк В. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА У МІФАХ ТА ФАКТАХ.....	14
Мельник І. СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	22
Копищик А. ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ.....	28
Кукурудза А.Р. ІДЕЙНО-НАЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ АВТОКЕФАЛІЇ УАПЦ.....	32
Рачок В. УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	39
Фалат О. ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	47
Самсонюк Т.М. ДІЯЛЬНІСТЬ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ 1939-1941 РР.: РАДЯНСЬКА ТА ПОСТРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ.....	53
Кратюк І.Б. „ДОПОМІЖНА УКРАЇНСЬКА ПОЛІЦІЯ” ЯК СУБ’ЄКТ ГОЛОКОСТУ.....	63
Михальчук Р. ЖОВТЕНЬ 1942-ГО: ТРАГЕДІЯ МІЗОЦЬКИХ ЄВРЕЇВ.....	68
Писцьо В. СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ОСТАРБАЙТЕРІВ У РОКИ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	78
Карпуніна Т.О. ХОЛІМСЬКО-ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ, ЇЇ ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ.....	85

Вертелецька Н.В. ОСОБЛИВОСТІ „РАДЯНІЗАЦІЇ” НА РІВНЕНЩИНІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	91
Бондарчук-Саввон Н.С. МІСТО ІЗЯСЛАВ У ЕТНОНІМАХ ТА ТОПОНІМАХ.....	96
ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ	103
Калитюк О.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ХЕТТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	103
Петлюк І.В. БОСНІЙСЬКІ СЛОВ’ЯНИ-МУСУЛЬМАНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (XV – поч. ХХ ст.).....	109
Давидчук С.Ю. ІНКОРПОРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ В РОСІЙСЬКЕ ДВОРЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У XVIII ст.....	117
Кедрук О.П. „ОСВІЧЕНИЙ АБСОЛЮТИЗМ”: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	124
Шмид О.П. ЧЕСЬКА АГРАРНА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.....	129
Івчик Н.С. ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ ЩОДО НІМЦІВ ВОЛИНІ У ХІХ ст.....	136
Нагорнюк О.М. ДЕМОГРАФІЧНИЙ СКЛАД РОСІЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ В 1920-х -1930 рр.....	145
Долганов П.С. МІЩАНСЬКЕ БРАТСТВО – АРТИКУЛЯТОР ІДЕЇ ЗМІН СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ СУБ’ЄКТІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ.....	150
Бунечко С.М. НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КРЕДИТУВАННЯ ТОРГОВЦІВ У ПОЛЬЩІ (1930-ті РОКИ).....	156
Сухий П.В. КОЗАЧІ ФОРМУВАННЯ У ВЕРМАХТІ ТА СС.....	163
Галуза В.П. УКРАЇНСЬКА „ЦІНА” ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНАХ – ТАЄМНИЦЯ ЗА СІМОМА ЗАМКАМИ?.....	171
Федюкевич О.В. ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ: ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ СИЛ.....	178

Козлюк Р.В. СЕРЕДНЯ АЗИЯ І КАВКАЗ: МІЖ РОСІЄЮ І США.....	184
Іванченко О.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ТА СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ.....	188
Коломис Р.В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ.....	193
Желізняк В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН: ВИТОКИ І СТАНОВЛЕННЯ.....	203
ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ.....	206
Ісічук Т.С. ХРИСТІЯНСЬКИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ.....	206
Бородинська Л.І. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....	212
Єфимець А.К. НА ДДНІПРЯНСЬКІ ЕМІГРАНТИ У КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ (1921-1939).....	217
Пивоварчук Н.М. МІЖВОЄННА ПРАГА – РОСІЙСЬКИЙ ОКСФОРД.....	222
Олексій Заворотній БЕРЕСТЕЦЬКА СІЧА. ДРАМА.....	226
ЗМІСТ.....	285

Наукове видання

Історія очима молодих дослідників

*Збірник матеріалів регіональної наукової конференції
молодих вчених, аспірантів, здобувачів, магістрантів*

Випуск 3

Відповідальні за випуск: **Шеретюк В.М.** – кандидат історичних наук,
доцент, декан історико-соціологічного
факультету РДГУ
Галуха Л.Ю. – кандидат історичних наук,
доцент, заступник декана історико-
соціологічного факультету РДГУ

Комп'ютерна верстка: *Бородинська Л.І., Самсонюк В.Б., Третяк О.Ю.*
Комп'ютерний макет: *Третяк О.Ю.*

Позиція редколегії може не збігатися з думками авторів
Відповідальність за наукову точність і грамотність матеріалів несуть
автори та їх наукові керівники

Підписано до друку 15.07.2008 р. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 15,2.
Наклад 100 прим. Зам. №55/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний
університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету